

Regeringens proposition

1984/85: 208

om ansvarighet för lokala kabelsändningar, m. m.:

beslutad den 25 april 1985.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

STEN WICKBOM

Propositionens huvudsakliga innehåll

I en proposition, som nyligen har avlämnats till riksdagen, behandlas frågor om lokala kabelsändningar av ljudradio- och TV-program till allmänheten. Sådan verksamhet skall bli möjlig enligt regler i en särskild lag om lokala kabelsändningar.

I denna proposition föreslås en särskild lag om ansvarighet för lokala kabelsändningar. Regleringen stämmer i stor utsträckning överens med de särskilda ansvarsregler som gäller för pressen, Sveriges Radio och närradion.

1 Förslag till

Lag om ansvarighet för lokala kabelsändningar

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna lag gäller yttrandefriheten i ljudradio- och televisionsprogram (radioprogram), som sänds med stöd av lagen (1985:000) om lokala kabelsändningar och som består i sådana egensändningar som avses i den lagen.

Föreskrifterna i 2 §, 5 § andra stycket, 7 § första, tredje och fjärde styckena samt 8–9 a §§ radioansvarighetslagen (1966:756) är tillämpliga på radioprogram som anges i första stycket. Därvid skall vad som sägs om radioprogram, programföretag och radioansvarighetslagen i stället avse program som anges i första stycket, den som bedriver egensändningar respektive denna lag.

Andra stycket gäller inte program eller delar av program som består i en direktsändning av en dagshändelse eller av en sådan gudstjänst eller offentlig tillställning som anordnas av någon annan än den som bedriver egensändningen. Inte heller gäller 4–7 §§ denna lag sådana program eller delar av program.

I frågor som inte behandlas i de angivna föreskrifterna i radioansvarighetslagen eller i denna lag gäller vad som föreskrivs i andra författningar.

2 § Den som avser att bedriva egensändningar skall för programverksamheten utse en programutgivare med uppgift att förebygga yttrandefrihetsbrott. Ett lokalt kabelsändarföretag får utse en programutgivare för varje kanal. Ställs sändningstid till förfogande för annan enligt 23 § första stycket lagen (1985:000) om lokala kabelsändningar, får kabelsändarföretaget utse en särskild programutgivare för de program som sänds under denna tid. Mot programutgivarens vilja får *ingenting* sändas i den verksamhet för vilken han är utsedd.

En programutgivare skall vara myndig och ha hemvist i Sverige. Han får inte vara i konkurstillstånd. Den som skall bedriva egensändningar skall anmäla vem som är programutgivare till kabelnämnden.

Om den som är utsedd till programutgivare inte längre är behörig eller om hans uppdrag upphör, skall den som bedriver egensändningarna omedelbart utse en ny programutgivare. Sådan skyldighet gäller dock inte i fråga om särskilda programutgivare.

3 § Den som skall bedriva egensändningar får utse en eller flera personer att vara ställföreträdare för en programutgivare.

Föreskrifterna i 2 § andra stycket tillämpas också i fråga om ställföreträdare. Även bestämmelsen i 2 § första stycket fjärde meningen gäller i fråga om ställföreträdare, om denne tjänstgör i programutgivarens ställe.

4 § Varje egensändning av ett radioprogram skall avslutas med uppgift om vem som bedriver sändningen. Om en särskild programutgivare eller en ställföreträdare för programutgivaren skall ansvara för programmet, skall uppgift samtidigt lämnas om att denne tjänstgör som programutgivare.

5 § Den som är anmäld som programutgivare är ansvarig för yttrandefrihetsbrott i program som sänds i den verksamhet för vilken han är utsedd. En särskild programutgivare är dock ansvarig för ett program endast om

han i sändningen av programmet anges vara programutgivare. Har en anmäld ställföreträdare tjänstgjort i programutgivarens ställe, är han ansvarig för programmet, om han i sändningen av programmet anges tjänstgöra som programutgivare.

Om någon behörig programutgivare eller ställföreträdare inte finns anmäld, vilar det ansvar för yttrandefrihetsbrott som programutgivaren eller ställföreträdaren skulle ha burit i stället på den som skall utse programutgivare. Detsamma gäller om uppdraget som programutgivare eller ställföreträdare har upphört.

Ansvar för yttrandefrihetsbrott i radioprogram eller för medverkan till ett sådant brott får inte ådömas någon annan än den som är ansvarig enligt första eller andra stycket.

6 § För skada på grund av yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram svarar den som enligt 5 § är ansvarig för brottet.

Den som har bedrivit egensändningen är skyldig att ersätta skadan tillsammans med den som är ansvarig för brottet.

Skadeståndsskyldighet får inte åläggas någon annan än den som är ansvarig för skadan enligt första eller andra stycket.

7 § Den som enligt 5 eller 6 § är ansvarig för innehållet i ett radioprogram skall anses ha haft kännedom om innehållet och ha medgett att programmet sändes.

8 § Den som bedriver egensändningarna skall se till att varje program som sänds spelas in och att inspelningen bevaras minst sex månader från sändningen. Rätt att kostnadsfritt ta del av en sådan inspelning och få en utskrift av vad som har yttrats i programmet har

1. justitiekanslern,

2. en enskild som anser att ett yttrandefrihetsbrott mot honom har begåtts i programmet eller att han har lidit skada på grund av ett yttrandefrihetsbrott i programmet, om det inte är uppenbart att han inte berörs av programmet på ett sådant sätt att han kan vara målsägande.

9 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra någon av sina skyldigheter enligt 8 § döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Justitiekanslern är åklagare i mål om ansvar för brott som avses i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

2 Förslag till Lag om ändring i rättegångsbalken

Härigenom föreskrivs att 36 kap. 5 § rättegångsbalken skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

36 kap.

5 §¹

Den som till följd av 2 kap. 1 eller 2 § eller 3 kap. 1 § sekretesslagen (1980: 100) eller bestämmelse, till vilken hänvisas i något av dessa lagrum, ej äger lämna uppgift må ej höras som vittne därom utan tillstånd från den myndighet i vars verksamhet uppgiften har inhämtats.

Ej heller må advokat, läkare, tandläkare, barnmorska, sjuksköterska, kurator vid familjerådgivningsbyrå, som drives av kommun, landstingskommun, församling eller kyrklig samfällighet, eller deras biträden höras angående något, som på grund av denna deras ställning förtrotts dem eller de i samband därmed erfarit, med mindre det är i lag medgivet eller den, till vilkens förmån tystnadsplikten gäller, samtycker därtill. Den som till följd av 9 kap. 4 § sekretesslagen inte får lämna uppgifter som avses där får inte höras som vittne om dem, utan att det är medgivet i lag eller att den till vars förmån sekretessen gäller samtycker till det.

Rättegångsombud, biträde eller försvarare må ej höras som vittne om vad för uppdragets fullgörande förtrotts honom, med mindre parten medger, att det må yppas.

Utän hinder av vad i andra eller tredje stycket sägs vare annan än försvarare skyldig att avgiva utsaga i mål angående brott, för vilket icke är stadgat lindrigare straff än fängelse i två år.

Om tystnadsplikt för präst inom svenska kyrkan är särskilt stadgat. Präst inom annat trossamfund än svenska kyrkan eller den som i sådant samfund intager motsvarande ställning må icke höras som vittne om något som han vid enskilt skriftermål eller under själavårdande samtal i övrigt har erfarit.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966: 756), 1 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio *eller* 11 eller 16 § lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Den som har tystnadsplikt enligt 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966: 756), 1 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio, 11 eller 16 § lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar *eller* 1 § lagen (1985: 000) om ansvarighet för lokala kabelsändningar får höras som vittne om förhållanden som tystnadsplikten avser endast i den mån det föreskrivs i nämnda paragrafer.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

¹ Senaste lydelse 1983:497. Här angiven lydelse av andra stycket enligt prop. 1984/85: 133. Nuvarande lydelse av sjätte stycket enligt prop. 1984/85: 167.

3 Förslag till

Lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)

Härigenom föreskrivs att 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980: 100)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Lydelse enligt prop. 1984/85: 167 *Föreslagen lydelse*

16 kap.

1 §

Att friheten enligt 1 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen att meddela och offentliggöra uppgifter i vissa fall är begränsad framgår av 7 kap. 3 § första stycket 1 och 2 samt 5 § 1 och 2 samma förordning. De fall av uppsåtligt åsidosättande av tystnadsplikt, i vilka nämnda frihet enligt 7 kap. 3 § första stycket 3 och 5 § 3 tryckfrihetsförordningen i övrigt är begränsad, är de där tystnadsplikten följer av

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966: 756), 1 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio eller 11 eller 16 § lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar

2. 3 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, 9 § radioansvarighetslagen (1966: 756), 1 § lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio, 11 eller 16 § lagen (1982: 521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar eller 1 § lagen (1985: 000) om ansvarighet för lokala kabelsändningar

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

¹ Lagen omtryckt 1982: 1106.

4 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1981:485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1981:485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Denna lag gäller inte

1. offentliga föreläsningar av biografilm som avses i förordningen (1959:348) med särskilda bestämmelser om biograf föreställningar m. m.,

2. sändningar av televisionsprogram som sker med stöd av 5 § första eller tredje stycket radiolagen (1966:755) eller med stöd av lagen (1978:479) om försöksverksamhet med närradio.

2. sändningar av televisionsprogram som sker med stöd av 5 § första eller tredje stycket radiolagen (1966:755) eller med stöd av tillstånd enligt lagen (1985:000) om lokala kabelsändningar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om sändningar med stöd av lagen (1978:479) om försöksverksamhet med närradio.

¹ Lagen omtryckt 1982: 563.

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1985-04-25

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Peterson, Göransson, Gradin, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg, Wickbom

Föredragande: statsrådet Wickbom

Proposition om ansvarighet för lokala kabelsändningar, m. m.

1 Inledning

Yttrandefriheten i rundradiosändningar – dvs. ljudradio- och TV-sändningar som är avsedda för allmänheten – regleras främst i radioansvarighetslagen (1966: 756, ändrad senast 1978: 477; RAL), som bygger på tryckfrihetsförordningens (TF, omtryckt 1982: 941) regler om periodiska skrifter. RAL är tillämplig på program som sänds av något av Sveriges Radio-koncernens programföretag.

I lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio (LAN) finns regler om yttrandefriheten i närradiosändningar, dvs. lokalt begränsade rundradiosändningar av program som sänds av sammanslutningar som har fått tillstånd att sända närradio. Denna lag hänvisar i stor utsträckning till RAL.

År 1982 tillkallade chefen för utbildningsdepartementet en kommitté (U 1982: 07) med uppdrag att utreda bl. a. frågor om radio- och TV-sändningar i kabelnät¹. Kommittén, som antog namnet massmediekommittén, avgav sommaren 1984 betänkandet (SOU 1984: 65) Via satellit och kabel. Betänkandet innehåller bl. a. förslag till dels en lag om kabelsändning, dels en särskild ansvarighetslag för sändningarna. Förslaget till en sådan ansvarighetslag bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

¹ Ledamöter vid betänkandets avlämnande: kanslichefen Leif Andersson, ordförande, sakkunnige Björn Andersson, riksdagsledamöterna Georg Andersson och Anders Björck, direktören Bert Levin samt riksdagsledamöterna Sven-Erik Nordin och Yvonne Sandberg-Fries.

Betänkandet har remissbehandlats. Av de sammanlagt omkring 150 myndigheter, organisationer och andra instanser som har yttrat sig över betänkandet har bara vissa särskilt berört förslaget till ansvarighetslag. Dessa instanser är justitiekanslern (JK), riksåklagaren (RÅ), Göta hovrätt, televerket, näringsfrihetsombudsmannen, delegationen för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning, institutionsstyrelsen för journalisthögskolan vid Stockholms universitet, juridiska fakultetsstyrelsens forskningsnämnd vid Lunds universitet, statens kulturråd, radionämnden, statskontoret, närradiokommittén (U 1978: 11), Sveriges Radio AB, Sveriges Lokalradio AB, Tidningarnas Arbetsgivareförening, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS), Svenska Journalistförbundet, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Smålandspostens Boktryckeri AB, Sundsvalls Tidning, utbildnings- och kulturnämnden vid Norrbottens läns landsting, Publicistklubben och Riksförbundet för sexuellt likaberättigande. Jag kommer att redogöra för dessa yttranden i det följande.

På grundval av kommitténs förslag beslutade regeringen den 11 april 1985 efter hemställan av statsrådet Göransson en proposition om radio- och TV-sändningar i kabelnät (prop. 1984/85: 199). Verksamheten föreslås reglerad i en särskild lag om lokala kabelsändningar. I den beslutade propositionen finns en förteckning över samtliga remissinstanser. En redogörelse för huvuddragen i propositionen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

För min del vill jag nu ta upp frågan om en lag om ansvarighet för lokala kabelsändningar. Eftersom en sådan lag bör bygga på samma principer som gäller för pressen, Sveriges Radio och närradion bör en redogörelse för ansvarighetsreglerna i TF, RAL och LAN fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

2 Föredraganden

2.1 Allmänt om utformningen av ansvarighetsreglerna

Mitt förslag: Något särskilt straff- eller skadeståndsrättsligt ansvar skall inte gälla för den som har fått tillstånd enligt lagen om lokala kabelsändningar till samtidig och oförändrad vidaresändning av satellitprogram i kabelnät (satellitsändning). För andra slag av tillståndspliktiga ljudradio- och TV-sändningar i kabelnät (egensändningar) skall det däremot finnas särskilda ansvarighetsregler. Regleringen av ansvaret för egensändningar tas in i en särskild lag, benämnd lag om ansvarighet för lokala kabelsändningar (i det följande kallad ansvarighetslagen). Ansvarighetslagen skall anknyta till lagen om lokala kabelsändningar. Direktsändningar av dagshändelser eller av gudstjänster eller offentliga tillställningar, som anordnas av någon annan än den som sänder programmet eller programinslaget, undantas från de särskilda ansvarighetsreglerna.

Kommitténs förslag: I sak detsamma som mitt.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser som har yttrat sig i denna del godtar i princip kommitténs förslag. Institutionsstyrelsen för journalisthögskolan vid Stockholms universitet samt utbildnings- och kulturnämnden vid Norrbottens läns landsting efterlyser dock särskilda ansvarsregler också i fråga om satellitsändningar. Enligt KLYS och Svenska Journalistförbundet borde det vara möjligt att inarbeta ansvarsreglerna i RAL. Riksförbundet för sexuellt likaberättigande förklarar att förbundet inte kan acceptera en undantagsbestämmelse för direktsändningar.

Skälen för mitt förslag: TF:s regler om ensamansvar, ansvarsfrihet för meddelare och rätt till anonymitet utgör ett mycket värdefullt skydd för nyhetsförmedlingen och åsiktsbildningen i vårt land. Det är därför naturligt att regler av motsvarande slag har införts för programverksamheten i etermedierna. I likhet med kommittén och remissinstanserna anser jag det vara en naturlig utgångspunkt att det också för programverksamheten i kabelnät bör finnas särskilda ansvarsregler av samma slag.

Liksom kommittén anser jag att en reglering som bygger på TF:s principer förutsätter en ordning enligt vilken den som blir ansvarig har faktisk möjlighet att i förväg kontrollera vad som förekommer i programmen, antingen själv eller med hjälp av andra. Som kommittén har utvecklat kan man normalt inte räkna med att någon sådan kontroll skall kunna utövas i fråga om sådana program från satelliter som sänds vidare i oförändrad form samtidigt som de tas emot. Konsekvensen av detta är att det inte bör komma ifråga att införa särskilda ansvarsregler för dessa satellitprogram. Denna slutsats har kommittén kommit fram till och den har inte mött annat än någon enstaka invändning under remissbehandlingen. Också jag ansluter mig till denna uppfattning. Jag förordar därför att sådana satellitsändningar lämnas utanför en särskild ansvarsreglagestiftning såväl när det är fråga om sändningar från direktsändande satelliter som när det gäller sändningar från satelliter i fast trafik.

Detta betyder att allmänna straff- och skadeståndsrättsliga regler i princip blir tillämpliga på dessa sändningar. Som kommittén har funnit blir det dock i förekommande fall sannolikt ofta så att ingen kommer att kunna dömas i Sverige. Det torde nämligen endast i undantagsfall gå att visa att de som bedriver sändningarna här i landet har gjort sig skyldiga till att uppsåtligen eller av oaktsamhet ha spritt ett program med ett i och för sig straffbart innehåll.

Andra slag av tillståndspliktiga ljudradio- och TV-sändningar i kabelnät (egensändningar) måste emellertid i princip likställas med Sveriges Radios och närradios sändningar när det gäller frågan om hur det straff- och skadeståndsrättsliga ansvaret bör regleras. Liksom kommittén och remissinstanserna anser jag således att det för program i egensändningar bör

finnas en reglering av det yttrandefrihetsrättsliga ansvaret som anknyter till gällande ansvarighetslagstiftning i fråga om radio- och TV-program. Regleringen bör ges formen av en särskild ansvarighetslag.

I detta sammanhang bör det påpekas att de radiorättsliga ansvarighetsreglerna kommer att ses över i samband med den beredning av yttrandefrihetsutredningens (Ju 1977: 10) betänkande (SOU 1983: 70) Värna yttrandefriheten, som f.n. pågår inom justitiedepartementet. Betänkandet innehåller ett förslag till yttrandefrihetsgrundlag. Förslaget avser yttranden som görs offentliga bl. a. i program i eter- eller trådsändning. Avsikten är att förslag med anledning av detta betänkande skall kunna behandlas av riksdagen i anslutning till 1988 års val. Frågan om en mera enhetlig reglering av ansvaret för radio- och TV-program kommer att tas upp i detta sammanhang.

Ansvarighetslagen bör som framgått ovan utformas i nära anslutning till bestämmelserna i TF, RAL och LAN. Den nya lagen bör lämpligen på samma sätt som LAN utformas så att hänvisningar i största möjliga utsträckning görs till RAL. Man slipper då nästan likalydande paragrafer i den nya ansvarighetslagen, vilket skulle ha varit alternativet.

Ansvarighetslagens tillämpningsområde bör som kommittén har föreslagit i princip anknyta till lagen om lokala kabelsändningar. Denna avgränsning av tillämpningsområdet kommer att innebära att sådana rundradio-sändningar i kabel som enbart kan tas emot i bostäder och som inte når fler än 50 bostäder, kommer att falla utanför de särskilda ansvarighetsreglernas tillämpningsområde och bli att bedöma enligt allmänna regler. Jag anser emellertid att man kan godta denna konsekvens med hänsyn till att sådana sändningar får anses ha förhållandevis liten betydelse för yttrande- och informationsfriheten. Frågan om en särskild reglering av ansvaret för denna typ av sändningar får övervägas på nytt i samband med beredningen av yttrandefrihetsutredningens förslag.

Programverksamheten i de kabelnät som kommer att byggas torde till viss del komma att bestå i direktsändningar av t. ex. sportevenemang och liknande offentliga tillställningar, som anordnas av någon annan än den som har sändningstillstånd. Kännetecknande för direktsändningar av det nu nämnda slaget är att programmet passivt, utan redigering eller bearbetning eller någon annan aktiv åtgärd från den som sänder, speglar något som tilldrar sig oberoende av sändningen. I likhet med kommittén anser jag att det skulle vara konstlat att ha särskilda ansvarighetsregler för sådana sändningar (jfr prop. 1966: 156 s. 46). De direktsändningar som bör undantas från de särskilda reglerna bör vara av samma slag som dem som undantas i 1 § andra stycket RAL. Jag delar också kommitténs uppfattning att det inte synes föreligga något praktiskt behov av att undanta andra direktsändningar så som har skett i 4 § andra stycket RAL, dvs. på det sättet att ansvaret enligt ett särskilt beslut läggs på de framträdande själva.

2.2 Ansvar för egensändningar

Mitt förslag: För de lokala kabelsändarföretagens egensändningar skall programutgivare utses av företaget. En programutgivare skall utses för det samlade utbudet av program antingen i företagets samtliga kanaler eller i varje kanal. En särskild programutgivare skall kunna utses av företaget för program som sänds på sändningstid som ställs till förfogande för annan. Företaget får utse en eller flera personer att vara ställföreträdare för en programutgivare.

I fråga om andra egensändningar – dvs. sådana som sker i kanaler som tillståndshavaren har upplåtit till någon annan – skall programutgivare utses av den som bedriver sändningarna. Denne får utse en eller flera ställföreträdare.

Kommitténs förslag: För lokala kabelsändarföretags egensändningar skall programutgivare utses av ordföranden i företagets styrelse eller, efter bemyndigande av denne, av företagets chef för varje program som sänds med stöd av företagets tillstånd att bedriva egensändningar.

I fråga om egensändningar i upplåtna kanaler skall tillståndshavaren – dvs. det lokala kabelsändarföretaget eller nätinnehavaren – utse programutgivare för varje program.

Remissinstanserna: De remissinstanser som har yttrat sig i denna del har ingen erinran mot kommitténs förslag utom såvitt avser frågan om vem som skall utse programutgivare i upplåtna kanaler. Genomgående förordas att programutgivare skall utses av den som verkligen sänder. Denna uppfattning har televerket, institutionsstyrelsen för journalisthögskolan vid Stockholms universitet, en ledamot av Sveriges Radios styrelse, Sveriges Lokalradio AB, Tidningarnas Arbetsgivareförening, TCO, Svenska Journalistförbundet, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Smålandspostens Boktryckeri AB, Sundsvalls Tidning, utbildnings- och kulturnämnden vid Norrbottens läns landsting samt Publicistklubben. Även majoriteten i Sveriges Radios styrelse har pekat på komplikationer som kommitténs förslag medför.

Skälen för mitt förslag:

Programutgivare för egensändningar av lokala kabelsändarföretag

Jag vill först anmärka att frågor om ansvaret för bl. a. radio och TV också har berörts av yttrandefrihetsutredningen i betänkandet Värna yttrandefriheten. Utredningen anser att enhetliga regler om ansvarigheten för innehållet i överföringar av ljud eller av bild med eller utan ljud bör gälla. Reglerna bör enligt utredningen utformas som ett ensamansvar för i första hand en särskilt utsedd utgivare eller programansvarig och, om någon

sådan inte utsetts, för den som driver verksamheten. Enligt utredningen bör huvudregeln vara att det utses en ansvarig för det samlade programinhållet.

I likhet med yttrandefrihetsutredningen men till skillnad från massmediakommittén anser jag att den ordning, som gäller för programföretagen inom Sveriges Radio med en utgivare för varje sänt program, inte passar särskilt väl för andra sändningsföretag. Systemet förutsätter att en förteckning fortlöpande förs över vem som är ansvarig för varje program. En sådan skyldighet kan äläggas ett stort och väl organiserat företag där behövlig kontroll kan utövas. För andra sändningsföretag bör väljas den lösning som har valts i lagstiftningen om närradiosändningar, nämligen att ansvarigheten i princip omfattar hela programutbudet.

Jag anser alltså att reglerna om programutgivare närmast bör utformas efter förebild av TF:s bestämmelser om utgivare för periodisk skrift och LAN:s regler om programutgivare. Det innebär att programutgivare bör utses av det kabelsändarföretag som avser att bedriva egensändningar. Det bör inte lämpligen i lag anges någon särskild befattningshavare inom företaget som skall utse programutgivare. Utgivaren bör ha ansvaret för det samlade utbudet av radio- och TV-program som sänds med stöd av kabelföretagets tillstånd. Om företaget disponerar över mer än en kanal bör det kunna utse en programutgivare för varje kanal. Programutgivare skall således inte förordnas för varje program för sig.

Kabelsändarföretaget bör i likhet med vad som gäller enligt TF och LAN också ha möjlighet att utse en eller flera ställföreträdare som kan träda i stället för en ordinarie programutgivare.

Enligt lagen om lokala kabelsändningar skall de lokala kabelsändarföretagen med stöd av sina sändningstillstånd kunna ställa sändningstid till förfogande för andra, t. ex. lokala sammanslutningar. Även i det senare fallet skall kabelsändarföretaget sörja för att de programregler som gäller iaktas. Kabelsändarföretaget är i det fallet också ansvarigt för att inte någon viss kategori av intressenter otillbörligt gynnas eller missgynnas. Mot denna bakgrund anser jag liksom kommittén och remissinstanserna att det bör ankomma på kabelsändarföretaget att utse programutgivare också för de program som sänds av någon annan men med stöd av företagets tillstånd att bedriva egensändningar.

Det bör dock finnas en möjlighet för kabelsändarföretaget att i speciella fall utse en särskild programutgivare för program som sänds när företaget har utnyttjat sin rätt att ställa sändningstid till förfogande för annan. För de program som sänds på sådan tid kan företaget i så fall utse en representant för den sändande intressenten till särskild programutgivare. Självfallet måste både denne intressent och den utsedde utgivaren vara införstådda med ett sådant beslut. En särskild utgivare bör kunna utses för varje intressent för vilken sändningstid har ställts till förfogande. Jag vill dock betona att huvudregeln bör vara att kabelsändarföretaget utser en pro-

gramutgivare för det samlade utbudet av program antingen i företagets samtliga kanaler eller i varje kanal. Möjligheten för företaget att utse en särskild programutgivare synes av praktiska skäl böra användas sparsamt. Ett fall där möjligheten skulle kunna utnyttjas är när tid ställs till förfogande för en ortstidning.

I övrigt bör reglerna om programutgivare och ställföreträdare utformas efter förebild i TF och LAN.

Programutgivare för egensändningar i upplåtna kanaler

Kommitténs förslag om vem som skall utse programutgivare när det gäller program i upplåtna kanaler har utsatts för betydande kritik. Jag anser att kritiken är sakligt motiverad. Den som bedriver egensändningar i sådana kanaler bör i det nu aktuella hänseendet anses ha trätt i stället för den som har själva sändningstillståndet. Härav följer att den som bedriver egensändningar i en upplåten kanal skall utse programutgivare för den programverksamheten och att han i andra hand skall ha ansvaret för yttrandefrihetsbrott i egensändningarna. Tillståndshavaren bör således inte kunna åläggas något ansvar för yttrandefrihetsbrott i program i upplåtna kanaler.

Enligt kommitténs förslag skall det också i detta fall utses en programutgivare för varje program. För min del anser jag att samma regler bör gälla för programutgivare i detta fall som när det gäller de egensändningar som ett lokalt kabelsändarföretag självt bedriver.

Gemensamma frågor

Reglerna i TF om ansvarig utgivare och i RAL och LAN om programutgivare syftar bl. a. till att det skall vara lätt för allmänheten att ta reda på vem som är ansvarig för skriften eller programmet.

Även när det gäller ansvarigheten i fråga om egensändningar är det viktigt att det utåt framstår klart och otvetydigt vem som bär ansvaret. Det bör därför föreskrivas att den som bedriver egensändningar skall anmäla till en särskild myndighet vem som har utsetts till programutgivare, särskild programutgivare eller ställföreträdare. Allmänheten kan då vända sig till denna myndighet för att få upplysningar. Enligt min mening är det naturligt att det blir kabelnämnden som får till uppgift att ta emot sådana anmälningar.

Eftersom det kan finnas särskilda programutgivare och en eller flera ställföreträdare för en programutgivare bör uppgift om vem som tjänstgör som programutgivare lämnas i sändningar av program för vilka en särskild programutgivare eller ställföreträdare ansvarar i den ordinarie programutgivarens ställe. Någon upplysning om att den ordinarie programutgivaren tjänstgör behövs däremot inte. Saknas i en sändning uppgift om att någon annan tjänstgör som programutgivare, bör ansvaret vila på den ordinarie programutgivaren. Genom en sådan ordning underlättas förfarandet för

den som bedriver egensändningar samtidigt som det skapas tillräckliga garantier för att man i efterhand kan fastställa vem som har varit ansvarig för en viss sändning (jfr 8 § LAN). I sändningen bör det anges vem som sänder programmet. Jag anser att de uppgifter som nu har nämnts bör lämnas i slutet av ett program (jfr 4 § LAN).

Enligt min mening är det naturligt att den som skall förordna programutgivare är ansvarig i andra hand för innehållet i egensändningarna, dvs. om programutgivare inte har utsetts eller uppgift härom inte anmälts före sändning eller om programutgivaren inte är behörig e. d.

I likhet med kommittén anser jag att skadeståndsskyldigheten efter mönster av den övriga ansvarighetslagstiftningen bör åvila den som har sänt programmet solidariskt med den straffrättsligt ansvarige.

I prop. 1984/85: 199 har föreslagits en bestämmelse i lagen om lokala kabelsändningar som tillåter att kabelnämnden återkallar tillståndet att bedriva egensändningar om kabelsändarföretaget sänder program utan att behörig programutgivare finns. Med denna ordning kan det inte anses nödvändigt att i ansvarighetslagen införa särskilda straffbestämmelser för den som underlåter att utse programutgivare eller som lämnar oriktiga uppgifter i en anmälan (jfr prop. 1981/82: 92 s. 10).

I 6 och 7 §§ förordningen (1967: 226) om tillämpningen av radioansvarighetslagen (1966: 756) och i 8 § LAN finns föreskrifter om skyldighet att ombesörja upptagning av radioprogram och att låta JK och allmänheten ta del av sådana upptagningar. Enligt min mening bör bestämmelser av samma innebörd gälla också för program i egensändningar. I likhet med vad massmediekommittén har förordat och vad radionämnden har tillstyrkt i sitt remissyttrande förordar jag en bevarandetid på sex månader. Jag delar alltså inte närradiokommitténs uppfattning att sex månaders bevarandetid för sådana upptagningar av program är onödigt lång. Jag vill i sammanhanget särskilt framhålla att allmänt åtal för yttrandefrihetsbrott enligt 9 § RAL och 1 § LAN skall väckas inom sex månader från det att ett program sändes. Detsamma bör gälla enligt den nya ansvarighetslagen.

Även i andra, här inte särskilt behandlade avseenden bör ansvarighetslagen utformas efter förebild i RAL och LAN.

Den nya regleringen bör medföra vissa följdändringar i rättegångsbalken, sekretesslagen (1980: 100, omtryckt 1982: 1106, ändrad senast 1985: 8) och lagen (1981: 485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag (omtryckt 1982: 563).

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om ansvarighet för lokala kabelsändningar,

2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100),
4. lag om ändring i lagen (1981: 485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag.

4 Specialmotivering

4.1 Lagen om ansvarighet för lokala kabelsändningar

1 §

Första stycket anger ansvarighetslagens tillämpningsområde. Detta har behandlats i avsnitt 2.1.

Andra stycket motsvarar 1 § andra stycket LAN. Bestämmelserna innebär att RAL:s föreskrifter om vad som är missbruk av yttrandefriheten (2 §), meddelarskydd m. m. (5 § andra stycket, 7 § första, tredje och fjärde styckena), forum i mål om yttrandefrihetsbrott m. m. (8 §), tystnadsplikt (9 §) och efterforskningsförbud (9 a §) är tillämpliga också på egensändningar i kabelnät. Eftersom dessa bestämmelser i RAL innehåller uttryck som inte utan vidare kan tillämpas på egensändningar, anges att RAL:s begrepp radioprogram och programföretag i stället skall avse radioprogram som består i egensändningar resp. den som – enligt 8 § andra stycket eller 25 § första stycket lagen om lokala kabelsändningar – har tillstånd att bedriva egensändningar. På motsvarande sätt skall den nya ansvarighetslagen sättas i stället för RAL.

Tredje stycket är utformat delvis efter förebild av 1 § andra stycket andra meningen RAL. Det innebär att undantaget i RAL från ensamansvaret såvitt gäller direktsändningar av dagshändelser, gudstjänster m. m. också har en motsvarighet i ansvarighetslagen. Undantaget har behandlats i avsnitt 2.1.

Lika litet som TF och RAL reglerar ansvarighetslagen alla frågor som rör yttrandefriheten i mediet. Därför görs i fjärde stycket en allmän hänvisning till bestämmelserna i andra författningar. Som exempel kan nämnas skadeståndslagens föreskrifter om bestämmande av skadestånd.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om programutgivare och särskilda programutgivare. Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 2.2.

Andra och tredje styckena motsvarar 2 § andra och tredje styckena LAN. Om ett lokalt kabelsändarföretag vill utse en särskild programutgivare när det ställer sändningstid till förfogande för någon annan, måste en särskild anmälan göras till kabelnämnden för att ansvaret skall bli överfört på denne utgivare (jfr 5 §). Som nämnts i avsnitt 2.2 är möjligheten att utse en särskild programutgivare avsedd att tillämpas restriktivt. När den sändande intressenten är en tidning kan det vara lämpligt att utse tidningens ansvarige utgivare till särskild programutgivare.

3 §

I denna paragraf finns bestämmelser om ställföreträdare för programutgivare. Bestämmelserna har kommenterats i avsnitt 2.2. De har utformats efter förebild av 3 § LAN.

I och för sig tillåter 3 § att ett lokalt kabelsändarföretag utser ställföreträdare också för en särskild programutgivare. Något större praktiskt behov av ställföreträdare finns dock knappast i det fallet.

4 §

Paragrafen innehåller föreskrifter om vissa uppgifter som skall lämnas i slutet av en kabelsändning av ett program (se avsnitt 2.2). Den motsvarar 4 § LAN.

5 §

I denna paragraf finns bestämmelser om ansvarighet för yttrandefrihetsbrott för programutgivare, särskild programutgivare och ställföreträdare för programutgivare och för den som har att utse ifrågavarande personer (se avsnitt 2.2). Bestämmelserna motsvarar 5 § LAN.

Enligt andra stycket vilar det straffrättsliga ansvaret i andra hand på den som har att utse programutgivare m. fl. Om den sålunda ansvarige är en juridisk person, får vilken eller vilka personer som skall anses ansvariga avgöras efter allmänna straffrättsliga principer om straffansvar för juridiska personers företrädare, s. k. företagaransvar (se betänkandet, Ds Ju 1975: 23, Vissa specialstraffrättsliga problem, s. 128 ff).

6 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skadeståndsskyldighet för yttrandefrihetsbrott i egensändningarna. Motsvarande bestämmelser återfinns i 6 § LAN.

7 §

Paragrafen motsvarar 7 § LAN.

8 §

Denna paragraf motsvarar 8 § LAN. Det lokala kabelsändarföretaget skall iakttä skyldigheterna enligt denna paragraf även för sådana program som sänds på tid som ställts till förfogande för annan enligt 23 § lagen om lokala kabelsändningar. I övrigt hänvisas till avsnitt 2.2.

9 §

Paragrafen innehåller en straffbestämmelse och en åtalsregel som motsvarar 9 § LAN.

Ikraftträdande

Ansvarighetslagen föreslås träda i kraft samtidigt med lagen om lokala kabelsändningar, dvs. den 1 januari 1986.

4.2 Ändringarna i rättegångsbalken och sekretesslagen

Ändringarna består i att den tystnadsplikt som föreskrivs i 1 § ansvarighetslagen genom en hänvisning till 9 § RAL likställs med övriga tystnadsplikter på massmedieområdet när det gäller begränsningar i vittnesplikten och företräde framför meddelarfriheten m. m.

4.3 Ändringen i lagen om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag

Från lagens tillämpningsområde undantas f.n. videogram och filmer som visas i TV-program, som sänds av något av programföretagen inom Sveriges Radios koncern, eller i när-TV-program. Eftersom när-TV inte skall förekomma efter utgången av mars 1986, har hänvisningen i 4 § 2 till lagen (1978: 479) om försöksverksamhet med närradio ersatts av en övergångsbestämmelse. Motsvarande undantag görs i stället i 4 § 2 för sändningar av TV-program som sker med stöd av lagen om lokala kabelsändningar.

Bestämmelserna i 4 § föreslås ändrade fr. o. m. den 1 januari 1986 också i prop. 1984/85: 116. Om den ändring i paragrafen som jag nu föreslår blir behandlad av riksdagen före förslagen i prop. 1984/85: 116, vilket är avsikten, torde ändringen enligt den tidigare propositionen vid ett bifall från riksdagens sida få utformas som en ändring av den lag jag föreslår här.

5 Lagrådets hörande

Förslagen är av den karaktären att de enligt 8 kap. 18 § andra stycket regeringsformen faller inom lagrådets granskningsområde. Remiss till lagrådet i detta ärende bör emellertid kunna underlåtas av följande skäl. Avsikten är att prop. 1984/85: 199 om radio- och TV-sändningar i kabelnät skall behandlas av riksdagen under innevarande riksmöte. För behandlingen av det ärendet är det angeläget att riksdagen samtidigt kan ta upp de förslag som jag nu har redovisat. Vidare framstår lagrådets granskning som mindre betydelsefull, eftersom den nya ansvarighetslagen har utformats i mycket nära anslutning till RAL och LAN, vilka lagar har granskats av lagrådet. Förslagen i fråga om rättegångsbalken, sekretesslagen och lagen om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag utgör endast konsekvensändringar till den nya ansvarighetslagen.

6 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om ansvarighet för lokala kabelsändningar,
2. lag om ändring i rättegångsbalken,
3. lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100),
4. lag om ändring i lagen (1981: 485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag.

Ärendet bör behandlas under innevarande riksmöte (jfr avsnitt 5). Med hänsyn därtill bör regeringen vidare föreslå riksdagen att besluta att förkorta motionstiden till sju dagar.

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Kommitténs lagförslag

Förslag till

Kabelansvarighetslag

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Denna lag gäller yttrandefriheten i ljudradio- och televisionsprogram (radioprogram) som får sändas på grund av tillstånd enligt lagen (1985:000) om kabelsändning. Lagen är dock inte tillämplig på samtidig och oförändrad vidaresändning av radioprogram som har tagits emot från en satellit i fast trafik.

Bestämmelserna i 2 § första stycket samt 5, 6 och 8–13 §§ är inte tillämpliga på program eller programinslag som består i direktsändning av en dagshändelse eller av en sådan gudstjänst eller offentlig tillställning som anordnas av någon annan än den som sänder programmet eller programinslaget.

I frågor som inte behandlas i denna lag gäller vad som föreskrivs i andra författningar.

2 § Missbruk av yttrandefriheten i radioprogram medför ansvar och skadeståndsskyldighet endast när gärningen innefattar yttrandefrihetsbrott. Vad som har sagts nu gäller också förverkande av egendom och annan särskild rättsverkan av brott.

Med yttrandefrihetsbrott i radioprogram avses i denna lag framställning eller offentliggörande som enligt 7 kap. 4 eller 5 § tryckfrihetsförordningen skulle ha varit att anse som tryckfrihetsbrott, om gärningen hade begåtts genom en tryckt skrift. Yttrandefrihetsbrott föreligger endast om radioprogrammet har blivit sänt.

Bestämmelser i brottsbalken eller i annan lag om påföljd för de brott, som avses i 7 kap. 4 och 5 § tryckfrihetsförordningen, eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan av sådant brott gäller också när brottet är att anse som yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram.

Programutgivare

3 § För varje radioprogram skall finnas en programutgivare med uppgift att förebygga yttrandefrihetsbrott. Ingenting får sändas mot programutgivarens vilja.

Programutgivare skall vara myndig och ha hemvist i Sverige. Han får inte vara i konkurstillstånd.

4 § I fråga om radioprogram som sänds av ett lokalt operatörsföretag som avses i 15 § lagen (1985:000) om kabelsändning förordnas programutgivare av ordföranden i företagets styrelse eller, efter bemyndigande av denne, av företagets chef.

I fråga om andra radioprogram än sådana som avses i första stycket förordnas programutgivare av den som sänder programmet.

Uppgift om vem som är programutgivare skall före sändningen antecknas i ett register som förs av den som sänder programmet och som är tillgängligt för allmänheten.

Ansvarighet m. m.

5 § Programutgivaren är ansvarig för yttrandefrihetsbrott i radioprogram för vilket han är förordnad.

Om någon programutgivare inte förordnats eller om uppgift härom inte registrerats före sändningen, vilar det ansvar för yttrandefrihetsbrott i programmet som programutgivaren skulle ha burit i stället på den som haft att förordna programutgivare.

6 § Ingen annan får dömas till ansvar för yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram eller för medverkan till ett sådant brott än den som är ansvarig enligt 5 §.

Den som har lämnat ett meddelande för offentliggörande i ett radioprogram eller anskaffat uppgifter eller underrättelser för att offentliggöra dem i ett sådant program eller för att lämna ett meddelande som nyss har sagts är fri från ansvar och skadeståndsskyldighet. Om ett sådant förfarande under motsvarande förhållanden skulle ha kunnat föranleda ansvar eller skadeståndsskyldighet enligt tryckfrihetsförordningen, får dock dömas till ansvar eller skadeståndsskyldighet.

7 § För skada på grund av yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram svarar den som enligt 5 § är ansvarig för brottet. Om brottet hänför sig till ett program eller programinslag som avses i 1 § andra stycket, åligger skadeståndsskyldigheten gärningsmannen eller, om flera har medverkat till brottet, gärningsmannen och övriga medverkande i förening.

Den som har sänt radioprogrammet är skyldig att ersätta skadan tillsammans med den som är ansvarig för brottet.

Skadeståndsskyldighet får inte åläggas någon annan än den som är ansvarig för skadan enligt första eller andra stycket.

8 § Frågor som rör missbruk av yttrandefriheten i ett radioprogram skall bedömas efter samma grunder som enligt 1 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen gäller för bedömningen av missbruk av tryckfriheten.

Den som är ansvarig enligt 5 eller 7 § för innehållet i ett radioprogram skall anses ha haft kännedom om innehållet och medgett att programmet sändes.

9 § I mål om ansvar eller skadestånd eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan på grund av yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram får fråga inte väckas om vem som, utan att vara ansvarig för brottet eller skadeståndsskyldig enligt denna lag, har författat eller framställt programmet, framträtt i detta eller lämnat meddelande för offentliggörande i programmet.

Fråga om vem som är ansvarig för ett brott som avses i 6 § andra stycket andra meningen får utan hinder av första stycket i denna paragraf handläggas i samma rättegång som ett mål som anges där.

Bestämmelser om rättegången m. m.

10 § Mål om ansvar eller skadestånd eller om förverkande av egendom eller annan särskild rättsverkan på grund av yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram tas upp av Stockholms tingsrätt. Om det är lämpligt med hänsyn till utredningen, kostnader och andra omständigheter, kan ett sådant mål tas upp även av någon annan tingsrätt som är behörig att pröva tryckfrihetsmål.

Beträffande rättegången gäller i övrigt i tillämpliga delar 12 kap. och 14 kap. 1–3 §§ tryckfrihetsförordningen samt lagen (1949:164) med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål, jämte anslutande föreskrifter. De som är jurymän för tryckfrihetsmål är behöriga att medverka även i mål som avses i denna paragraf.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller även mål om ansvar eller skadeståndsskyldighet på grund av ett brott som avses i 6 § andra stycket andra meningen och som inte gäller det sätt på vilket uppgifter eller underrättelser har anskaffats. Är fråga om ett brott, varigenom någon har anskaffat uppgifter eller underrättelser men inte offentliggjort dessa i ett radioprogram eller meddelat dem till någon annan för ett sådant offentliggörande skall dock vad som nyss har sagts gälla endast om det är uppenbart att anskaffandet har skett för offentliggörande i ett radioprogram.

11 § Allmänt åtal för yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram väcks av justitiekanslern. Åtalet skall väckas inom sex månader från det att programmet sändes. Justitiekanslern är åklagare även i andra mål som skall handläggas i samma ordning som mål om yttrandefrihetsbrott i ett radioprogram.

Tystnadsplikt

12 § En programutgivare, den som är eller har varit anställd hos den som sänt programmet eller någon annan som har tagit befattning med ett radioprogram eller med ett nyhetsmeddelande för ett sådant program får inte röja vad han därvid har fått veta om vem som har författat eller framställt ett program, framträtt i programmet eller lämnat meddelande för offentliggörande i ett program, om inte

1. denne har samtyckt till det,
2. det i ett sådant mål som anges i 9 § första stycket är fråga om huruvida den, mot vilken talan förs, enligt denna lag är ansvarig för brottet eller skadeståndsskyldig,
3. det i ett fall som avses i 6 § andra stycket är fråga om ett sådant brott mot rikets säkerhet som anges i 7 kap. 3 § första stycket i tryckfrihetsförordningen,
4. rätten i ett fall, som avses i 6 § andra stycket och där det är fråga om ett brott enligt 7 kap. 3 § första stycket 2 eller 3 tryckfrihetsförordningen, anser det behövt att det vid förhandling lämnas uppgift om huruvida den som är tilltalad eller skäligen misstänkt för brottet har lämnat meddelandet,

5. rätten av hänsyn till ett allmänt eller enskilt intresse anser det vara av synnerlig vikt att uppgift i saken lämnas vid vittnesförhör eller förhör med en part under sanningsförsäkran.

Brott mot denna paragraf bestraffas med böter eller fängelse i högst ett år. Åtal får väckas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal. Åklagare är justitiekanslern.

Efterforskningsförbud

13 § Myndigheter och andra allmänna organ får inte efterforska den som har författat eller framställt ett radioprogram, framträtt i ett sådant program eller lämnat ett meddelande för offentliggörande i ett radioprogram i vidare mån än som behövs för åtal eller annat ingripande som inte strider mot denna lag. Får efterforskning förekomma, skall därvid beaktas den tystnadsplikt som är föreskriven i 12 § första stycket.

För efterforskning i strid med första stycket första meningen döms till böter eller fängelse i högst ett år. Åklagare är justitiekanslern.

Skyldighet att bevara granskningsexemplar, m. m.

14 § Den som sänder ett radioprogram skall se till att programmet spelas in och att inspelningen bevaras minst sex månader från sändningen. Rätten att kostnadsfritt ta del av en sådan inspelning och få en utskrift av vad som har yttrats i programmet har

1. justitiekanslern,
2. en enskild som anser att ett yttrandefrihetsbrott mot honom har begåtts i programmet eller att han har lidit skada på grund av ett yttrandefrihetsbrott i programmet, om det inte är uppenbart att han inte berörs av innehållet i detta på ett sådant sätt att han kan vara målsägande.

15 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåter att fullgöra någon av sina skyldigheter enligt 14 § döms till böter eller fängelse i högst ett år.

Justitiekanslern är åklagare i mål om ansvar för brott som avses i första stycket.

Avslutande bestämmelse

16 § Närmare bestämmelser för tillämpningen av denna lag meddelas av regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

Huvuddragen i förslagen i prop. 1984/85: 199 om radio- och TV-sändningar i kabelnät

I korthet innebär förslagen följande.

Tillstånd skall krävas för vissa trådsändningar av radio- och TV-program i rundradiosändningar som i princip inte får avse större område än en kommun. Tillstånd skall sålunda fordras för vidare-sändning av programkanaler från satelliter i fast trafik (satellitsändningar) samt för andra sändningar (egensändningar). Tillstånd skall också krävas för att upplåta kanaler åt andra för egensändningar. Däremot skall det inte fordras tillstånd för vidare-sändning av radio- och TV-program i rundradiosändningar som mottagits trådlöst. Tillstånd skall inte behövas om det är fråga om sändningar som enbart kan tas emot i bostäder och som inte når fler än 50 bostäder.

Tillstånd till satellitsändningar skall kunna ges till ägare eller dem som annars förfogar över kabelnät (nätinnehavare), om dessa är svenska medborgare, svenska juridiska personer eller utlänningar med hemvist här i landet, och till sådana juridiska personer som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och i vilka ingår företrädare för olika intressen och meningsriktningar inom tillståndsområdet (lokala kabelsändarföretag). Normalt skall bara ett lokalt kabelsändarföretag verka i varje kommun. Tillstånd att bedriva egensändningar skall kunna ges bara till lokala kabelsändarföretag. Tillstånd att upplåta kanalutrymme åt andra för egensändningar skall kunna ges både till nätinnehavare och till lokala kabelsändarföretag.

En statlig myndighet, kabelnämnden, skall inrättas med uppgift att pröva frågor om tillstånd till kabelsändning och utöva tillsyn över verksamheten.

Nätinnehavare som får tillstånd till satellitsändningar eller till upplåtelse av kanaler för egensändningar skall kostnadsfritt tillhandahålla en kanal för de lokala kabelsändarföretagens egensändningar av TV-program.

Tillstånd till satellitsändningar innebär en generell rätt att vidare-sända programkanaler från satelliter i fast trafik. Dessa sändningar skall vara samtidiga och oförändrade. Vissa regler om programmets innehåll m. m. skall finnas. Dessa avser rasdiskriminering m. m., våldsskildringar och pornografiska program samt reklam. Kabelnämnden skall kunna utfärda förbud mot vidare-sändning av programkanaler vars innehåll har befunnits strida mot dessa regler.

Liknande programregler skall gälla för egensändningar. Bl. a. skall kommersiell reklam och reklam för egen kommersiell verksamhet inte få förekomma i programmen. Om det i sändningar som bedrivs av ett lokalt kabelsändarföretag förekommer innehåll som strider mot programreglerna får sändningstillståndet återkallas. Om sådant innehåll förekommer i egen-

sändningar i en upplåten kanal får kabelnämnden besluta att den som bedriver sändningarna skall upphöra med dem under en tid av högst ett år. Tillståndshavaren skall då se till att sändningarna upphör. Först om han inte gör det kan hans tillstånd att upplåta kanaler för egensändningar återkallas.

Kabelnämnden skall vidare på samma rätt kunna återkalla sändningstillståndet, om det i egensändningar har förekommit program som i en dom har befunnits innefatta yttrandefrihetsbrott och som innebär ett allvarligt missbruk av yttrandefriheten i lokala kabelsändningar. Innan domen har vunnit laga kraft får tillståndet återkallas interimistiskt.

De väsentliga bestämmelserna om den lokala programverksamheten i kabelnät ges i en särskild lag, benämnd lag om lokala kabelsändningar. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1986.

Tryckfrihetsförordningen, radioansvarighetslagen (1966: 756) och lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio*Tryckfrihetsförordningen (TF) och radioansvarighetslagen (RAL)*

Bestämmelserna i RAL, som är tillämpliga på sändningar från Sveriges Radio-koncernen, bygger på TF:s regler om periodiska skrifter och hänvisar i viss utsträckning till dessa regler (prop. 1966: 156 s. 40 och 44). I TF och RAL regleras exklusivt i vilka fall straffrättsligt eller skadeståndsrättsligt ansvar får utkrävas för missbruk av yttrandefriheten i tryckt skrift resp. radioprogram. En förutsättning för ansvar är att det föreligger ett sådant brott som anges i 7 kap. 4 eller 5 § TF (1 kap. 3 § TF och 2 § RAL).

Såväl TF som RAL innebär att i princip bara en person anses straffrättsligt ansvarig för missbruk av yttrandefriheten. I första hand ansvarar enligt TF:s regler om periodisk skrift utgivaren av skriften (8 kap. 1 § första stycket) och enligt RAL en programutgivare (4 § första stycket). Det finns dock vissa skillnader mellan de två ansvarssystemen. I fråga om periodiska skrifter ansvarar i princip utgivaren för allt som publiceras, men när det gäller radioprogram förordnas en programutgivare för varje särskilt program (3 § första stycket RAL). En annan olikhet består i att det är möjligt att utse en ställföreträdare, som kan överta ansvaret, för utgivaren av en periodisk skrift men inte för en programutgivare (5 kap. 9 och 10 §§ TF). Vidare gäller att utgivaren av en periodisk skrift och ställföreträdaren för honom skall anmälas till en myndighet och anges på varje nummer eller häfte av skriften (5 kap. 4 och 9–11 §§ TF), medan programutgivare skall antecknas i ett register, som förs hos programföretaget och som är tillgängligt för allmänheten (3 § tredje stycket RAL).

I andra hand ligger det straffrättsliga ansvaret på ägaren av en periodisk skrift resp. den som utser programutgivare (8 kap. 2 § TF och 4 § tredje stycket RAL).

Det finns vissa undantag från den särskilda ansvarsordningen i RAL. Denna gäller inte program eller delar av program som består i direktsändning av dagshändelse eller av sådan gudstjänst eller offentlig tillställning som anordnas av annan än programföretaget (1 § andra stycket). Ansvaret för yttrandefrihetsbrott i sådana direktsändningar följer alltså de allmänna bestämmelserna i bl. a. brottsbalken. Beträffande övriga direktsändningar gäller vidare att den som skall förordna programutgivare kan besluta att programdeltagarna själva skall bära ansvaret för yttrandefrihetsbrott som de begår (4 § andra stycket). Om ett sådant beslut fattats skall programdeltagarna underrättas härom före sändningen. Beslutet skall också före sändningen antecknas i det ovan nämnda offentliga registret. Försummelse i något av dessa hänseenden beträffande en programdeltagare leder till att beslutet om ansvarsöverflyttning är utan verkan mot honom. Ansvaret för

brottsliga yttranden som en sådan programdeltagare faller vilar alltså på programutgivaren enligt huvudregeln.

Den som är straffrättsligt ansvarig har enligt båda författningarna också det skadeståndsrättsliga ansvaret men delar detta med ägaren till den periodiska skriften resp. med programföretaget (11 kap. 1 och 2 §§ TF samt 6 § första och andra styckena RAL).

Med ensamansvaret sammanhänger den frihet från straffrättsligt ansvar och skadeståndsskyldighet som i allmänhet tillkommer den som lämnar ett meddelande för offentliggörande i en tryckt skrift eller ett radioprogram eller som anskaffar uppgifter i sådant syfte (1 kap. 1 § tredje och fjärde styckena TF samt 5 § andra stycket RAL). I princip gäller inte heller i övrigt något ansvar för medverkan till missbruk av yttrandefriheten (1 kap. 3 § TF och 5 § första stycket RAL). Det finns dock vissa undantag från dessa principer (1 kap. 9 § 3 och 7 kap. 3 § TF samt 5 § andra stycket RAL).

Både TF och RAL innehåller bestämmelser som är avsedda att skydda anonymiteten för den som har deltagit vid tillkomsten av en tryckt skrift resp. ett radioprogram (3 kap. TF samt 7 § tredje och fjärde styckena, 9 § och 9 a § RAL). Bestämmelserna avser bl. a. tystnadsplikt (3 kap. 3 § TF och 9 § RAL). I den delen kompletteras de av föreskrifter dels i 36 kap. 5 och 8 §§ samt 37 kap. 5 § rättegångsbalken (36 kap. 5 och 8 §§ ändrade senast 1983:497, 37 kap. 5 § ändrad senast 1977:1020), dels i 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100, omtryckt 1982:1106, 16 kap. 1 § ändrad senast 1983:498).

Reglerna om rättegången i mål som rör missbruk av yttrandefriheten är i stort sett desamma vare sig det gäller yttranden i tryckt skrift eller i radioprogram (12 kap. TF och 8 § RAL). Dessa regler innebär bl. a. att endast vissa tingsrätter är behöriga att ta upp sådana mål, att jury i princip skall medverka vid avgörandet och att justitiekanslern (JK) är åklagare.

Den skyldighet att bevara ett exemplar av tryckt skrift som gäller enligt 4 § lagen (1977:1016) med vissa bestämmelser på tryckfrihetsförordningens område har sin motsvarighet i 6 § förordningen (1967:226) om tillämpningen av radioansvarighetslagen (1966:756), där det föreskrivs att programföretagen inom Sveriges Radio skall ombesörja upptagningen av varje program som sänds. I båda fallen har skyldigheten samband med JK:s tillsyn över att yttrandefriheten inte missbrukas.

Det kan tilläggas att ansvarigheten för radiosändningar av s. k. radiotidningar och för inspelningar av s. k. kassettidningar för synskadade regleras på ett sätt som ansluter mycket nära till TF:s bestämmelser om ansvaret för periodiska skrifter. Regleringen finns i lagen (1982:521) om ansvarighet för radio- och kassettidningar, som i prop. 1984/85:167 föreslås bli tillämplig också på en ny typ av sådana tidningar.

Lagen om ansvarighet för närradio (LAN)

Enligt närradiolagen (1982: 459) menas med närradio radiosändningar av ljudradioprogram i lokala rundradiosändningar. Med stöd av närradiolagen kan man således inte sända TV-program.

Regler om yttrandefriheten i program som sänds med stöd av närradiolagen finns i LAN.

Eftersom närradion är avsedd att så långt möjligt verka under samma villkor som pressen ansluter reglerna om programansvar i närradion nära till vad som gäller för tryckta periodiska skrifter. I det stora hela överensstämmer som framgått reglerna i RAL med bestämmelserna om ansvar för innehållet i tryckt periodisk skrift. Regelsystemet i RAL har därför i princip gjorts tillämpligt också på program i närradio. Detta har skett antingen genom hänvisningar till bestämmelser i RAL (1 § andra stycket LAN) eller genom regler med motsvarande innehåll (5–7 §§ LAN).

Vissa avvikelser finns dock. I första hand skiljer sig reglerna om programutgivare åt. LAN:s regler är utformade närmast efter förebild av TF:s bestämmelser om utgivare för periodisk skrift. Den sammanslutning som har eller söker tillstånd att sända närradio utser en programutgivare för hela programverksamheten (2 § första stycket LAN). Det är också möjligt för en sammanslutning att utse en eller flera personer att vara ersättare för programutgivaren (3 § LAN).

Reglerna i TF om ansvarig utgivare och i RAL om programutgivare syftar till att det skall vara lätt för allmänheten att ta reda på vem som är ansvarig för en skrift eller ett radioprogram. Även när det gäller ansvarigheten för närradio har det ansetts viktigt att det utåt framgår klart och otvetydigt vem som bär ansvaret. Det finns därför i LAN föreskrifter som ålägger en sammanslutning, som avser att sända närradio, att anmäla vem som är programutgivare eller ersättare för denne till den myndighet som prövar frågor om tillstånd att sända närradio (2 § andra stycket och 3 § andra meningen LAN). Allmänheten kan härigenom vända sig till myndigheten för att få upplysningar.

I lagen om närradio finns en bestämmelse som innebär att tillstånd att sända närradio inte får meddelas innan en behörig programutgivare har utsetts. En annan bestämmelse tillåter att myndigheten återkallar ett tillstånd att sända närradio, om radioprogram sänds trots att varken behörig programutgivare eller ersättare för programutgivare finns eller trots att anmälan inte har gjorts om vem som är utsedd till programutgivare eller ersättare. Med hänsyn härtill finns det i LAN inte några särskilda ansvarsregler för den som underlåter att vid behov se till att ny programutgivare utses eller att göra föreskriven anmälan eller som lämnar oriktiga uppgifter i anmälan (jfr 5 kap. 12 och 13 §§ TF).

Också i ett annat avseende gäller en avvikelse från bestämmelserna i RAL, nämligen i fråga om direktsända program. Flertalet föreskrifter i RAL är som framgått över huvud taget inte tillämpliga på vissa direktsänd-

ningar. Och i fråga om andra direktsändningar kan programutgivarens ansvar flyttas över på de medverkande i ett program. Beträffande närradion har det inte ansetts motiverat med regler av detta slag. Bestämmelserna i RAL angående direktsändningar har därför ingen motsvarighet för närradions del.

Som nämnts finns det i förordningen om tillämpningen av radioansvarighetslagen föreskrifter om skyldighet att ombesörja upptagning av program minst sex månader och låta JK och vissa enskilda ta del av upptagningarna. Bestämmelser av i huvudsak samma innebörd gäller för programmen i närradio (8 § LAN).

Underlåtenhet att iaktta de nämnda skyldigheterna är straffsanktionerad. I likhet med vad som gäller enligt 8–9 a §§ RAL är JK åklagare (9 § LAN).

Innehåll

Regeringens proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
1 Förslag till lag om ansvarighet för lokala kabelsändningar	2
2 Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	4
3 Förslag till lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)	5
4 Förslag till lag om ändring i lagen (1981: 485) om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag	6
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 25 april 1985 ...	7
1 Inledning	7
2 Föredraganden	8
2.1 Allmänt om utformningen av ansvarighetsreglerna	8
2.2 Ansvar för egensändningar	11
3 Upprättade lagförslag	14
4 Specialmotivering	15
4.1 Lagen om ansvarighet för lokala kabelsändningar	15
4.2 Ändringarna i rättegångsbalken och sekretesslagen	17
4.3 Ändringen i lagen om förbud mot spridning av filmer och videogram med våldsinslag	17
5 Lagrådets hörande	17
6 Hemställan	18
7 Beslut	18
Bilaga 1 Kommitténs lagförslag	19
Bilaga 2 Huvuddragen i förslagen i prop. 1984/85: 199	23
Bilaga 3 Tryckfrihetsförordningen, radioansvarighetslagen (1966: 756) och lagen (1982: 460) om ansvarighet för närradio	25

